

Nú mugu rithøvundarnir standa fyri tørnini

Sture Næslund, svenskur útvarpsmaður, heldur, at føroyingar hava megnað at varðveitt nógu av sereyðkennum sínum — bæði andaliga og handaliga — hóast eina stóra og knappliga samfelagsbroyting

— Eg kann ikki lata vera við at undrast á støðuna hjá teimum føroysku bókmentunum. Somuleiðis eri eg bilsin yvir, at man ikki verjir tær fegru bókmentirnar gjøgnum málið, sum tit hava barst beiskliga fyri. Men tá tit klára teir búskaparlugu trupulleikarnar og trupulleikarnar hjá fiskivinnuni við altíð at finna nýggjar útvegir, áttu tit eisini at kunnað klára trupulleikarnar á bókmentaliga økinum!

Orðini koma frá einum svenskum útvarpsmanni.

Hann eitur Sture Næslund og vitjaði Føroyar fyri stuttum. Í Føroyum fyrireikaði hann fleiri útvarpsendingar um bókmentir, landbúnað, búskap, mentan, fiskivinnu, «øl-klubbar», fyri at brúka tað ljóta orðið, og onnur føroysk viðurskipti, sum frammi eru í tíðini.

Sture hevði eygu og oyru opin og avdúkaði eina holla og djúpa vitan um ser-føroyskar trupulleikar. Hann undraðist á nógv og var bilsin yvir annað.

Hesar eygleiðingarnar evnaði hann væl at seta í eitt natúrligt samanhag og eisini gjørdi hann sær sínar metingar. Hóast hann var varin at bera tær fram, loftaðu vit nøkrum av teimum:

Eitt eindømi

— Tað slepst ikki undan at undrast á støðuna hjá føroysku bókmentunum. Frá almennari síðu fáa bókmentirnar bert litlan stuðul og heldur ikki er møgulegt hjá skaldum og rithøvundunum at fáa sterri samsýningar ella studning til arbeiðsfrið. Somuleiðis er torført at útvega pening til bókaútgávur, men kortini finst

ein hópur av føroyingum, sum bæði skriva sínar bækur, savna pening saman fyri at geva tær út og endiliga senda tær út til bókahandlar og tær minstu bygdírnar fyri at selja. Hetta er heilt einastandandi og eg veruliga undrist yvir hetta.

Sture Næslund heldur, at hendan skipanin man vera eitt eindømi — kanska Ísland undantikið!

Møguliga er tað málið sum hugtekur

— Eg havi roynt at funnið eina frágreiðing til, at so nógvir føroyingar skriva og taka alt stríðið upp á seg — møguliga hugtekur tað unga føroyska málið skaldini. Málið er framvegis nakað dýrmett, so skaldini verða drivin av eini idealismu, tá tey gera hesar uppoffringarnar — figgjarglugu uppoffringarnar — sum nógv føroysk skald gera. Hetta sjálvandi í samband við, at tey hava eina trongd at bera nakað fram!

— Heldur tú, at stríðið, skaldini hava, bremsar bókmentaligu skrivningini?

— Ja, tað haldi eg. Sjálvandi kann man siga, at tað er frálíkt, at rithøvundarnir gera alt sjálvir,

men tá haldi eg, at rithøvundarnir áttu at sloppið undan øllum hesum tíðarkrevjandi og tverliga arbeiðinum, tí tað er andskrevjandi at skriva eina bók ella eitt yrkingasavn. Sjálvur haldi eg, at føroyska málið er so virðisfult, at nú átti tað almenna at økt um stuðulin til bókaútgávu og bókmentir.

Almennan kundi givið figgjarglugu veðhald

— Nú hevur tú tosað við fleiri rithøvundar um hesar tverleikarnar, men hvussu heldur tú sjálvur, at tað almennan kundi stuðlað?

— Trupulleikin er sjálvandi, at Føroyar eru eitt so lítið málseki, so upplagið á bókunum í mesta lagi verður 2—3000 eintøk. Fleiri forløg eru. Lærarafelagið hevur eitt stórt og eitt stórt privat er eisini, men tað er einki forlag, sum veruliga tekur sær av teimum ungu føroysku bókmentunum.

— Eg veit ikki, um myndugleikarnir skuldu sett til her, men í øllum førum kundi tað verið gjørt soleiðis, at tað almenna gav eitt figgjarglugu veðhald. Ein slík skipan

hevði gjørt, at tað hevði ikki verið eitt figgjarglugu tap hjá einum rithøvundi at givið eina bók út.

Rithøvundarnir eiga tørn

— Eg havi fingið at vita, at nakrir rithøvundar fáa ein árigan stuðul upp á 3—4000 kr. Men fyri hendan pening kann eingin rithøvundur fáa arbeiðsfrið. Rithøvundarnir mugu tí hava eitt borgarglugu yrki. Tað er torført at skriva og dygdin er ikki hin sama, tá rithøvundarnir skulu hava eitt borgarglugu yrki fyri at vinna pening.

Sture vendir ferð eftir ferð til málið, og hann er bilsin yvir, at myndugleikarnir ikki siggja tann stóra týðningin av egna føroyska málinum og einum livandi bókmentaligum virkseminum, sum kann halda liv í málinum.

— Her er ein stór uppgáva hjá politikarunum. Hon er minst líka stór, sum teir figgjarglugu trupulleikarnir. Eg veit væl, at fiskivinnan skal hava almennan stuðul fyri at klára seg, men nú áttu rithøvundarnir eisini havt tørn.

Somuleiðis er Sture bilsin yvir, at føroyingar

ikkj fjálga tær fegru bókmentirnar meira gjøgnum málið:

— Tit hava barst so beiskliga fyri at fáa málið víðurkent. Og vit skulu ikki longu aftur enn til 1938, tá málið varð víðurkent sum undirvisingarmál, so man kann ikki siga at tað er røftest enn.

Lesá nógv, hóast stutta lesitraditión

— Men tað virkar, sum føroyingar eru eitt lesandi fólk, og tað er í grundini ikki nøkur lesitraditión í Føroyum — í hvussu so er ikki nakar gamlur siður. Allur tykkara gamli kulturur varð jú fluttur fram munnliga í kvøðing og dansi og søgufrásagnum. Og í dag verða í øllum førum nakrir føroyskir rithøvundar nógv lisnir.

— Hvussu veitst tú, at føroyingar lesa nógv?

— Eg veit ikki hvussu nógv teir lesa. Men eg havi vitjað nógv húski, og í nógvum av teimum eru stórar bókahýllar, men um man lesur tær ella bert keypir bøkurnar veit eg ikki.

— Hevur tú fingið nakra ábending um, at føroyingar lesa nógv av lætisoppum?

— Eg trúgvi ikki, at

tann føroyski lesarin vikir nógv frá tí skandinaviska lesaranum. Eg havi lagt til merkis, at »kioskklitteraturin« er vanligur her, men eg trúgvi ikki, at føroyingar liggja á øðrum støði enn aðrir norðurlendingar. Føroyingurin er heilt »normalt« menniskja, men livir undir øðrum náttúruviðurskiptum, soleiðis at hann onkuntíð virkar eitt sindur annaðleiðis enn aðrir norðurlendingar!!!

Náttúruyrking á høgum støði

— Nógvir føroyskir yrkingar eru ógvuliga produktivir. Er tað tað sama rákið innan yrkingina í Føroyum sum í hinum norðurlöndunum?

— Nú dugi eg ikki føroyskt til fulnar, men kann bert gera mær eina mynd av tí, men man sær eisini eitt meira alheimligt rák her.

— Men nakað heilt serligt í føroyskari yrking, er náttúruyrkingin. Hon er á einum ógvuliga høgum støði eftir minum tykki. Og eg haldi, at tað kemst av málinum. Sum eg havi skilt, er málið ógvuliga ríkt fyri synonym — orð við umleið sama týðning sum eitt annað — tá tað snýr seg